STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 11449

TSVEY MAYSES

Yuri Suhl

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

די פינף
וואָס זיינען אַוועק

צוויי מעשיות פון מ. א. סול

וואָס ביג-בען
האָט דערציילט

BROOKLYN PUBLI RY

די פינף וואָס זענען אַוועק

איין מאָל האָט די לאַנגע „נון“ צונויפגערופן אַלע אַנדערע מיטגלידער פון דער „אלף-בית“-משפחה און זיי געזאָגט אַזוי: „פאַר יאָרן און יאָרן האָבן מיר געלעבט צוזאַמען און געאַרבעט צוזאַמען. קיין איין טאָג פון מיין לעבן בין איך נישט געווען אַליין. ביי מיין יעדן ווענד-און-קער זענען עטלעכע פון אייך מיר נאָכגעגאַנגען, אָדער פון הינטן אָדער פון פאָרנט. נאָך מיט מזל וואָס מיר האָבן מיט זיך שטענדיק אונדזערע גוטע פריינט, די פונקטאַציע. ווען נישט די פינטעלעך און די קאָמאַס וואָלטן מיר זיך איינע די אַנדערע שטענדיק אָנגעטראָטן אויף די הינער-אויגן. איך האָב לאַנג און לאַנג געטראַכט וועגן דעם און האָב באַשלאָסן, אַז פון היינט אָן און ווייטער וועל איך גיין אַליין. אמת, נישט אינגאַנצן אַליין, ווייל איך וויל מיטנעמען מיט זיך מיין קלענערן ברודער די קרומע „נון“; אוןביידע צוזאַמען וועלן מיר זיך אַרויסלאָזן איבער דער וועלט זוכן אונדזער מזל. איך בין טאַקע נישט מער ווי אַ דאַרער דראָנג, אָן אַ קאָפּ און אָן אַ בויך, דערפאַר אָבער וועל איך קענען דערלאַנגען צו הויכע פלעצער און זיך דורכשטופּן דורך שמאָלע ערטער. איצט וויל איך זיך געזעגענען מיט אייך, ווייל נאָך היינט פאַרטאָג, נאָך איידער די זון וועט אַרויס, וועל איך מיט מיין ברודער, די קרומע „נון“, זיך אַרויסלאָזן איבער דער וועלט“.

דער „אלף-בית" איז געבליבן זיצן ווי פריטשמעליעט. די אותיות האָבן נישט געקענט באַנעמען וואָס זייערע אייגענע אויערן האָבן געהערט און אַלע האָבן געטראַכט: ווי אַזוי וועט אַן „אַלף-בית" קענען זיין אַן „אַלף-בית" ווען עס וועט פעלן אַן אות פונעם „אלף-בית"? אַזאַ זאַך איז נאָך אויף דער וועלט נישט-געהערט געוואָרן!

דערפאַר טאַקע האָט זיך גלייך אויפגעהויבן צווישן די אותיות אַ געשושקעריי און אַ געזשומעריי און אַ גערעדעריי, פריער שטילער, דערנאָך העכער, דערנאָך נאָך העכער, ביז די שין האָט אַ כאַפּ געטון די אלף און אויסגעשריען „שאַ! שטיל זאָל זיין!"

און די פּעסלדיקע פּיי האָט זיך געגעבן אַזאַ דריי, אַז דאָס אינעווייניקסטע פּינטעלע איז איר שיר נישט אַרויס. און זי האָט אויסגעשריען! „פּילדערט נישט אַזוי!"

און די דאַרע לאַמעד האָט זיך איינגעבויגן ווי אַ ווערבע און זיך געבעטן: „ליאַרעמט נישט אַזוי".

האָט זיך אויפגעשטעלט די טעס און געזאָגט: „טומלט נישט אַזוי".

דאָ האָט זיך אויפגעשטעלט די בית אויף איר קורץ פיסל און געזאָגט זייער שטיל און געלאַסן: „באַרויקט זיך, ברידערלעך, באַרויקט זיך. מען דאַרף זיך באַטראַכטן". איז ווידער שטיל געוואָרן און אַלע אותיות האָבן זיך אַוועקגעזעצט טראַכטן — אַלע, אַחוץ די לאַנגע נון. זיי זענען געזעסן אין אַ באַזונדער ווינקל און זיך שטילערהייט געסודעט.

פֿאַרטאָג האָט זיך די לאַנגע נון אויפגעשטעלט, אָנגענומען די קרומע נון ביים פוס און געזאָגט: קום מיר גייען!"

צוויי וואָוון האָבן זיך אויף גיך צונויפגעלייגט און געזאָגט: „וואַרט, וואַרט צו אַ ביסל".

נאָר די לאַנגע נון האָט זיך איינגעשפּאַרט. זי האָט צום לעצטן מאָל אַ קוק געטון אויפן אלף-בית, אַ צי געטון די קרומע נון ביים פוס און איז פאַרשוווּנדן.

„עס וועט אייך באַנג טון!" האָט די בית נאָכגעשריגען, נאָר די נונען האָבן שוין נישט געהערט. דער אלף-בית איז אַנטשוויגן געוואָרן. פּלוצלונג האָט זיך אויפגעשטעלט די לאַנגע כאָוו און געזאָגט אַזוי: „כעוורע", כ'מיין חברה, אויב אַזאַ לאַנגער דראָנג ווי די לאַנגע נון אָן אַ קאָפּ, קאָן זיך אַרויסלאָזן איבער דער וועלט פּרובירן איר מזל, קאָן איך, וואָס האָב אַזאַ גרויסן קאָפּ, דאָס אוודאי טון און איך וועל מיטנעמען מיין ברודערל די קליינע כאָוו.

ווידער איז דער אלף-בית געבליבן זיצן ווי פאַרטשמעליעט. די זייען האָט אַ טיפן זיפץ געטון און די צאַדיק האָט צום ערשטן מאָל גענומען דאָס וואָרט און געזאָגט: צעריסן! מיר ווערן צעריסן אויף פּיץ-פּיצלעך!"

„יאָ" האָט די לאַמעד געזאָגט מיט אַ זיפץ. „דאָס געזאַנג האָבן מיר שוין פאַרלוירן, איצט וועלן מיר פאַרלירן דאָס געלעכטער אויך. און וואָס פאַראַ לעבן וועט עס זיין אָן אַ לאַך? אַ טרויעריק לעבן".

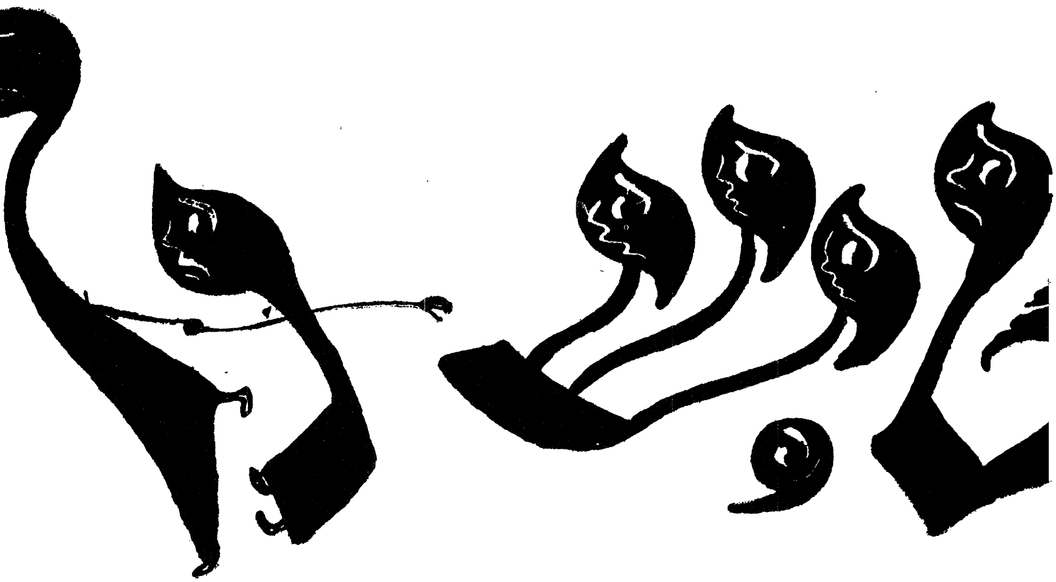

„דערפאַר, אָבער וועט איר נישט קענען וויינען״, האָט די כאָוו זיך געפּרוּווט פאַרענטפערן.

„דאָס איז אַ קנאַפּע טרייסט״, האָט די טעס זיך אָפּגערופן, „אי נישט וויינען, אי נישט זינגען, אי נישט לאַכן. מיר וועלן אַרומגיין ווי שטומע און שטיקן אין זיך אונדזער צער.

די לאַנגע כאָוו האָט אַ נעם געטון די קליינע כאָוו און איז אַוועק.

„עס וועט אייך באַנג טון!״ האָט די בית זיי נאָכגעשריגען. נאָר די כאָוון האָבן מער שוין נישט געהערט.

און נאָך איידער דער אלף־בית האָט זיך אַוועקגעזעצט טראַכטן וואָס צו טון אָן די כאָוון, האָט זיך אויפגעשטעלט די לאַנגע פּיי און געזאָגט: „אויב די לאַנגע נון קאָן אַוועקגיין, און די לאַנגע כאָוו קען אַוועקגיין, קאָן איך אוודאי און אוודאי אַוועקגיין. איך קאָן זיך בויגן און דרייען. איך האָב אַ קאָפּ און אַ פּלייצע און איך וועל נאָך מיטנעמען מיט זיך מיין קליין ברודערל, די קליינע פיי״.

„איך בלייב דאָ!״ האָט די קליינע פיי אויסגערופן.

„איך בלייב מיט דער פּיי און מיטן אלף־בית און אויב דו גייסט וועט עס דיר שפּעטער פאַרדריסן״.

„בראַוואָ! בראַוואָ!" האָבן אַלע אותיות אויסגערופן און האָבן אַרומגערינגלט די קליינע פּיי און זי געגלעט.

די לאַנגע פּיי האָט זיך אָנגעבלאָזן ווי אַן אינדיק און געזאָגט צו דער קליי־נער פּיי: „וואַרט, דו פּייעלע, דו וועסט זיך נאָך בעטן ביי מיר איך זאָל דיך מיט־געמען. נאָר איך וועל דיר קיינמאָל נישט פאַרגעבן".

„סטראַשע נישט", האָט די סאַמעך צום ערשטן מאָל גערעדט.

„שרעק נישט די געגדז", האָט די שין געזאָגט. די לאַנגע פּיי האָט זיך נאָך איין מאָל געגעבן אַ בלאָז און איז פאַרשוווּנדן.

די אלף האָט זיך אויפגעשטעלט און געזאָגט: איצט וויל איך וויסן ווער עס גייט און ווער עס בלייבט. שלאָס־מעם, דו בלייבסט?"

„איך בלייב".

„בראַוואָ" האָבן די אותיות אַפּלאָ־דירט.

„לאַנגע צאַדיק דו בלייבסט?" האָט די אַלף ווידער געפרעגט.

„איך בלייב!"

„בראַוואָ!" האָבן די אותיות ווידער אַפּלאָדירט.

איצט האָבן זיך די אותיות אַוועק־געזעצט טראַכטן ווי אַזוי אָנצוגיין זייער לעבן אָן די נונען, די כאָוון און די לאַנגע פּיי. זיי האָבן געטראַכט און גע־טראַכט און באַשלאָסן, אַז אַזוי ווי זיי זענען מער נישט קיין גאַנצע אלף-בית וועלן זיי זיך צעשפּאַלטן אין באַזונדערע גרופּקעלעך פון גוטע ווערטער, ווער־טער וואָס זענען זייער נויטיק פאַר דער וועלט. צום ביישפּיל: די בית, די רייש, די וואָוו, די יוד און די טעס האָבן

זיך צענויפגענומען און געוואָרן ברויט, ווייל אָן ברויט קען די וועלט נישט לעבן.

די פּיי, די צוויי יודן און די היי האָבן אויסגעבּאָרגט ביים ברויט די רייש און די טעם איז געוואָרן פרייהייט, ווייל אָן פרייהייט האָט דאָס ברויט נישט קיין טעם.

די שין, די לאַמעד און די שלאָס־מעם האָבן אויסגעבּאָרגט ביים ברויט די וואָוו איז געוואָרן שלום, ווייל אָן שלום טויג נישט דאָס ברויט און עס טויג נישט די פרייהייט.

דערווייל האָבן די נונען, די כאָוון און די לאַנגע פּיי געוואַנדערט איבער דער וועלט, געגאַנגען פון שטאָט צו שטאָט און פון לאַנד צו לאַנד. און אומעטום זענען זיי געווען איינזאַם און שטום, ווייל זיי האָבן קיין וואָרט נישט געקאָנט אויסרעדן. אַלץ וואָס די נונען האָבן געקענט טון איז זאָגן: נ ן נ ן נ ן נ ן. און די כאָוון: כ ך כ ך כ ך. און די לאַנגע פּיי האָט אַפילו דאָס אויך נישט געקאָנט טון.

איינמאָל האָבן זיי זיך אַלע פינף באַגעגנט אין אַ גרויסער שטאָט, מידע און דערשלאָגענע. האָבן זיי זיך דערפרייט און זיך אַרומגעכאַפּט איינע מיט די אַנדערע. נאָר אַלץ וואָס זיי האָבן געקאָנט זאָגן אַלע צוזאַמען איז געווען: נ ן כ ך ף. האָבן זיי זיך איבערגעשטעלט אויף צוריק איז אַרויסגעקומען: ף ך כ ן נ. האָבן זיי פּרובירט נאָך אַ קאָמבינאַציע איז אַרויסגעקומען: ן ף נ כ ך. און וויפל מאָל זיי האָבן זיך נישט איבערגעשטעלט איז אַלץ אַרויסגעקומען אַ מאָדנער, משונהדיקער קלאַנג, וואָס קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען און זיי אַליין האָבן אויך נישט פאַרשטאַנען.

האָבן זיי שוין אַזוי שטומערהייט געוואַנדערט צוזאַמען און ווער ווייסט ווי לאַנג זיי וואָלטן אַזוי געוואַנדערט ווען זיי וואָלטן נישט באַמערקט אַ געוויסע שילד, אויף אַ געוויס הויז, אין אַ געוויסער גאַס. אין אַ געוויסער שטאָט און אין אַ געוויס לאַנד. אויף דער שילד איז געשטאַנען אָנגעשריבן מיט געדרוקטע אותיות: יידישע שול. זיי זענען אַרויפגעקראָכן מיט די טרעפּ און אַריין אינעם צימער.

דער לערער איז געשטאַנען ביים טאָוול מיט אַ שטיקל קרייד אין האַנט, ער האָט געוואָלט אָנשרייבן קינדער, האָט אים אָבער אויסגעפעלט די קרומע נון — איז אַרויסגעקומען קי--דער. די לאַנגע נון האָט דאָס דערזען האָט זי געטון די קרומע נון אַ ציִ ביים פּיסל און אויף שטום־לשון אָנגעוויזן אויפן טאָוול. האָט די קרומע נון אַ שפּרונג געטון אויפן טאָוול און זיך אַזועקגעשטעלט גלייך נאָך דער יוד, איז גע־וואָרן קינדער.

האָט דער לערער זיך צעשמייכלט און די קינדער האָבן זיך צעלאַכט פאַר פרייד און איין יינגעלע האָט אַפילו אַ פייף געטון.

פון יענעם טאָג אָן זענען די פינף אותיות שוין קיינמאָל נישט אַנטלאָפן פונעם אלף־בית.

(ס ו ף)

וואס דער ביג-בען האט דערציילט

ס'איז געווען שוין זייער שפעט ביינאַכט און פינק דער זייגערמאַכער איז גע-שלאָפן זייער געשמאַק.

די זייגערלעך אָבער שלאָפן קיינמאָל נישט, זיי האַלטן אין איין גיין. זיי האָבן נישט קיין צייט זיך אָפּצושטעלן, ווייל זיי דאַרפן אַלעמאָל ווייזן די צייט. טאָג און נאכט, אַפילו ווען אַלע מענטשן שלאָפן שוין, מוזן די זייגערלעך זיין וואַך, ווייל טאָ-מער וועט זיך עמעצער אויפכאַפּן פונעם שלאָף און וועט וועלן וויסן וויפל דער זייגער האַלט.

און ווען אַ זייגערל ווערט שלאַף, און עס לאָזן זיך אים אויס די כּוחות, און עס רוט זיך אָפּ אַ ווײַלע, גיט מען עס גלייך אַ דריי-אָן — עס זאָל ווייטער גיין. און ווען אַ זייגערל ווערט מיד און הויבט אָן גיין פּאַמעלעך און פאַרשפּעטיקט זיך אויף אַ פּאָר מינוט; אָדער ווען עס ווערט נערוועז און הויבט אָן לויפן און כאַפּט אַריין אַ פּאָר מינוט, טראָגט מען עס אַוועק צו פינקן, אָדער צו אַן אַנדערן זייגערמאַכער, ער זאָל עס פאַריכטן.

און ווען אַ זייגערל געפינט זיך ביי פינקן אין זייגער-וואַרשטאַט, איז עס אין אַן אייגענער וועלט, מיט נאָך אַנדערע קאַליע-געוואָרענע זייגערס, ווי אַ קראַנקער אין אַ שפּיטאָל. און שפּעט ביינאַכט, ווען פינק שלאָפט שוין געשמאַק אויף זיין בעט, צע-רעדט מען זיך, פרעגט מען זיך פאַנאַנדער: ווו הייסטו? וואָס פעלט דיר? וואָס טוט דיר וויי? ווייל יעדן טאָג ברענגט מען נייע פּאַציענטן, דאַרף מען זיך באַקענען.

אינדרויסן האָט דער גרויסער טורעם-זייגער אויסגעקלונגען דריי מאָל און יע-דער קלונג איז אַרויסגעקומען קלאָר און הויך.

„דריי אַ זייגער!" האָט אַ קיילעכדיק קעשענע-זייגערל אין פינקס זייגער-וואַרשטאַט אויסגערופן, און אַלע זייגערס און זייגערלעך האָבן אויף זיך אַ קוק-געטון צו זען וויפל זיי האַלטן.

אַ קליין פרויען-האַנט-זייגערל, ווי אַ גראָשן די גרויס, געמאַכט פון ריינעם גאָלד און אָנגעפילט מיט אַ סך טייערע דימענטלעך, וואָס גייט מיט אַזעלכע שטילע, דריבּ-נע טיק-טאַק-טריטעלעך, האָט זיך צעפינקלט און אַ זאָג-געטון: „איך האַלט דריי, פּונקט

צו דער סעקונדע. איך בין שוין געזונט. מאָרגן וועט די מאַדאַם מיך קומען אַהיימנעמען״.

אַ ביליק האַנט-זייגערל, וואָס האָט נישט קיין איין דימענטל אין זיך און געהערט צו אַן אָרעמער אַרבעטערין, האָט אַקוק-געטון אויף זיך און געזאָגט: — „שוין ווידער פאַרשפּעטיקט אויף גאַנצע צוויי מינוט. אפילו פינקס אָפּעראַציע האָט אויך נישט געהאָלפן. דער אמת איז, אַז צופיל צייט האָט ער אויף מיר נישט פאַרבראַכט. ווייזט אויס, ער האָט פיינט אַזעלכע זייגערס ווי איך. „ביסט אַ ביליקע מאַכערייקע״, האָט ער אין מיר אַריינגעבורטשעט, בעת ער האָט געאַרבעט אויף מיר. „אַ שאָד צו פטרן צייט אויף דיר״. דערנאָך האָט ער מיר געגעבן אַ שטאָך אין דער ספּרונזשינע, מיך צוריק פאַרמאַכט און מיך אויפגעהאָנגען אויף אַ טשוועקל. און איך הענג מיר שוין אַזוי זעקס וואָכן צייט, ווייל מיין באַלעבאָסטע האָט אַפילו נישט דאָס געלט מיך אויסצולייזן. און מיר איז גוט ווי די וועלט, ווייל איך שלאָף אַמאָל איין אויף עטלעכע טעג ביז פינק דערזעט מיך און דרייט מיך ווידער אָן״.

דאָ האָט זיך שוין אַריינגעמישט דער גרויסער וואַנט-זייגער, וואָס געהערט טאַקע צו פינקן אַליין. אַלע זייגערלעך און זייגערס האָבן פיינט אָט דעם וואַנט-זייגער, ווייל ער איז זייער שטרענג און היט אָפּ די צייט צו דער סעקונדע. און ווען פינק פאַריכט אַ זייגערל שטעלט ער עס אָן לויט דער צייט פונעם וואַנט-זייגער. צוליב אים האָבן שוין אַ סך זייגערלעך געדאַרפט דורכמאַכן אָפּעראַציעס, דערפאַר וואָס זיי האָבן זיך פאַרשפּעטיקט אויף איין מינוט. די זייגערלעך דאָ קוקן אויף אים ווי אַרבעטער אויף אַ בייזן אויפזעער אין אַ פאַבריק, וואָס חנפעט זיך צום באַלעבאָס.

„פריי זיך נישט אַזוי״, האָט דער וואַנט-זייגער געזאָגט צום ביליקן האַנט-זייגערל. „פינק וועט דיך דאָ לאַנג נישט האַלטן. זעקס וואָכן העגנסטו שוין. אין זעקס וואָכן אַרום, אויב די אַרבעטערין וועט דיך נישט קומען אָפּנעמען, וועט דיך פינק פאַרקויפן״.

אַן אַלטער אָפּגעריבענער קעשענע-זייגער האָט אַ זיפֿץ-געטון: — מיר דאַכט זיך, אַז איך האָב פֿיבער. איך בין שוין זיבן מינוט נאָך דריי. איך בין שוין אַלט און צעבראָכן, נאָר מיינע ווייזערס לויפֿן ווי פֿון היץ".

ער האָט נאָך עפּעס געוואָלט זאָגן, דער אַלטיטשקער, נאָר דאָ האָט זיך דערהערט אַ טיפֿער קרעכץ פֿון דעם גרויסן וועק-זייגער, ביג-בען, זענען אַלע שטיל געוואָרן. אַלע האָבן געוווּסט, אַז ביג-בען האָט היינט דורכגעמאַכט אַ שווערע אָפּעראַציע. גאָר, גאָר לאַנג האָט פֿינק געאַרבעט אויף אים ביז ער האָט אים צוריק לעבעדיק געמאַכט. ער האָט אויסגעקוקט זייער שלעכט ווען זיין אייגנטימער, אַן עלטערער מאַן מיט אַ פֿאַרהאָרעוועט פּנים, האָט אים אַריינגעבראַכט. דאָס קלינג-דעכל איז געווען צעפּלאַטשט, דאָס שייבל צעבראָכן, איין ווייזער צעקרימט און דער צווייטער האָט אינגאַנצן געפֿעלט. נאָר דאָס איז נאָך גאָרנישט קעגן דעם ווי ער האָט אויסגעקוקט אינעווייניק. די ספּרוזשינע געפּלאַצט, די שרייפֿעלעך און אַלע רעדלעך צעוואָרפֿן.

אַלע האָבן געוואָלט וויסן, ווי אַזוי דאָס אומגליק האָט געטראָפֿן. צי האָט אים אַ טראַמוויי איבערגעפֿאָרן, צי האָט אים עמעצער פֿון צוואָנציקסטן שטאָק אַראָפּגעוואָרפֿן? ווי אַזוי ווערט עס אַזאַ געזונטער זייגער אַזוי צעשעדיקט? נאָר קיינער האָט נישט געוואַגט רעדן צו אים נאָך דער שווערער אָפּעראַציע. זאָל ער פֿריער קומען צו זיך, האָבן זיי זיך געטראַכט.

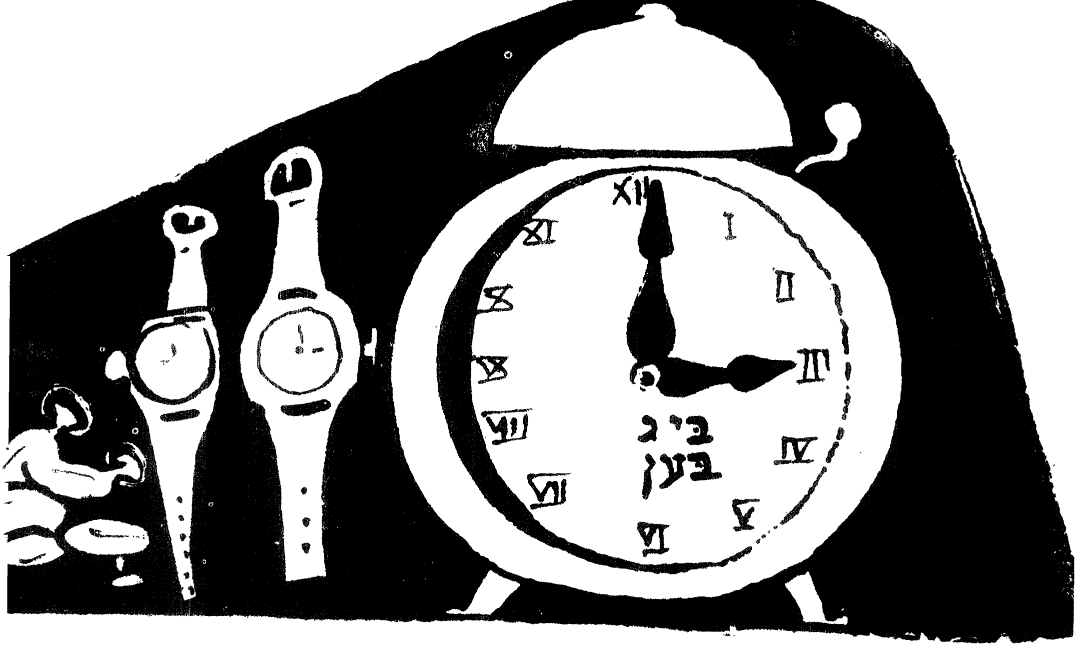

איצט, ווען דער גרויסער טורעם-זייגער אין דרויסן האָט אויסגעקלונגען דריי, האָט אויך דער ביג-בען אַ קוק-געטון אויף זיך און געטון אַ הייזעריקן כריפּ: — „דריי" ער האָט שווער געאָטעמט און שווער געקלאַפּט, ווי זיין גאַנצער מעכאַניזם וואָלט זיך אָנגעשטרענגט אויסצושלאָגן יעדן טיק און יעדן טאַק.

„יאָ", האָט דער ביג-בען צום ערשטן מאָל גערעדט. „איך לעב".

אַ יונג, שיין זייגערל, וועמען ס'האָט געפעלט אַ האַלבער ווייזער, איז געווען אַזוי נייגעריק, אַז עס האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן, „זאָג נאָר, ביג-בען, וואָס האָט פּאַסירט מיט דיר? ווער האָט דיך אַזוי צעמזיקט?"

דאָס איז מיין אייגענע שולד", האָט ביג-בען אַרויסגעברומט, „נאָר עס טוט מיר נישט באַנג. איך האָב עס געמוזט טון. איך האָב עס שוין נישט געקענט אַריבער-טראָגן".

„אַליין זיך צעשלאָגן", האָבן אַלע זיך געוווּנדערט, „ווי איז דאָס מעגלעך?"

„איך בין נאָך שטאַרק אָפּגעשוואַכט, נאָר אַז איר וועט זיין שטיל, וועל איך אייך דערציילן וואָס מיט מיר איז געשען".

„דערצייל, דערצייל", האָבן אַלע זייגערס זיך געבעטן ביי אים. און ס'איז טאַקע גלייך שטיל געוואָרן.

„איך בין אַ וועק-זייגער", האָט ביג-בען אָנגעהויבן. „מיך קויפט מען נישט צו ווייזן די צייט, נאָר אויפצוּוועקן אין צייט. און קויפן — קויפן מיך מערסטנס אָרעמע מענטשן, שווערע אַרבעטער, בעלי-מלאכות. די, וואָס דאַרפן אויפשטיין פאַרטאָג צו דער אַרבעט און האָבן מורא זיי זאָלן נישט פאַרשלאָפן. איך דין ביי אַ בעקער און דין אים געטריי שוין 26 יאָר. יאָ, נאָך מיט 26 יאָר צוריק האָט אברהמל דער בע-קער מיך געקויפט אין אַ זייגער-געשעפט, און נאָך טאַקע יענע נאַכט האָב איך אים אויפגעוועקט פיר פאַרטאָג צו דער אַרבעט, און אַזוי טאָג-איין-און-טאָג-אויס האָט ער מיך פאַרן שלאָפן גיין אָנגעדרייט און אָנגעשטעלט, און פונקט פיר פאַרטאָג האָב איך זיך צעקלונגען מיט אַזאַ ליאַרעם און געפּילדער, אַז אברהמל האָט זיך אויפגעכאַפּט, זיך אויף גיך אָנגעטון און איז אַוועק צו דער אַרבעט.

„און איך בין געבליבן איינער אַליין אין זיין קליין צימערל און אַ גאַנצן טאָג אַוועק-געקלאַפּט די צייט — טיק טאַק. און אַזוי זענען אַוועק די טעג, די וואָכן און די יאָרן און מיר זענען ביידע עלטער געוואָרן, אברהמל און איך.

„אַ וועק-זייגער באַמערקט אַ סך זאַכן, און איך האָב באַמערקט, אַז מיט יעדן טאָג איז אברהמלען אָנגעקומען שווערער און שווערער זיך אויפצוכאַפּן פונעם שלאָף. ער איז געווען מיד פון דער אַרבעט און די ביינער האָבן אים געבראָכן. נישט איינ-מאָל האָב איך געדאַרפט קלינגען און קלינגען ביז צום לעצטן קלונג — ביז אברהמל האָט זיך אויפגעכאַפּט.

„און וואָס אַ טאָג האָט ער מיך מער פיינט געקראָגן. פונקט אַזוי ווי איך וואָלט שולדיק געווען אין דעם וואָס ער האָט געדאַרפט אויפשטיין אַזוי פרי. ער פלעגט מיט זיין שווערער האַנט מיר געבן אַזאַ זעץ איבערן קלינג-דעכל, אַז איך האָב עס געפילט אַ גאַנצן טאָג. נאָר איך האָב אברהמלען נישט פיינט געהאַט, ווייל כ'האָב געוווּסט פאַרוואָס ער טוט עס. איך האָב בלויז געטראַכט ביי זיך: פאַרוואָס האָב

איך געדאַרפט געבוירן ווערן אַ וועק-זייגער און אויפוועקן מידע אַרבעטער פון שלאָף? נאָר אויב שוין יאָ אַ וועק-זייגער, האָב איך געטראַכט, וועל איך דינען פינקטלעך און געטריי, אַז קיינער זאָל צוליב מיר זיין שטעל נישט פאַרלירן. און אַזוי איז טאַקע געווען. ווי מיד אברהמל זאָל נישט געוועזן זיין, האָב איך אים אַלץ אויפגעוועקט אין צייט.

„נאָר מיט דריי טעג צוריק איז אברהמל אַהיימגעקומען פון דער אַרבעט און איך האָב גלייך דערקענט, אַז ער איז קראַנק. זיין פנים איז געווען פאַרפלאַמט און ער האָט שטאַרק געהוסט. לעבן מיר אויפן בענקל האָט ער אַוועקגעשטעלט אַ פלעשעלע מעדיצין. דאָס מאָל, טראַכט איך ביי זיך, וועט ער מיך נישט אָנשטעלן אויף פיר אַ זייגער, ווייל ער וועט בלייבן עטלעכע טעג אין בעט. ער מוז בלייבן אין בעט. נאָר איך האָב געהאַט אַ טעות. ער האָט מיך אָנגעדרייט און מיך אָנגעשטעלט אויף פיר פאַרטאָג, ווי אַלעמאָל.

„איך וועל יענע נאַכט קיינמאָל נישט פאַרגעסן. עס האָט מיר געבראָכן דאָס האַרץ. ער האָט געקרעכצט און געזיפצט; שווער געאָטעמט און שטאַרק געהוסט, און מיט יעדן הוסט האָט מיר אַזש אַ ריס געטון די ספרונזשינקע אינעווייניק.

„ניין", האָב איך צו זיך געזאָגט, „ביג-בען, דו וועסט אים היינט נישט אויפוועקן. ער מוז שלאָפן. ער מוז זיך גוט אויסרוען".

„אַ מינוט פאַר פיר פרעגט מיך דער וועקער: נו, וואָס וועט זיין? איך קלינג צי ניין?"

„ניין!" האָב איך געזאָגט.

אַ סעקונדע צו פיר, און דער וועקער זאָגט: „איך פרעג דיך צום לעצטן מאָל: יאָ צי ניין?"

„ניין!" — האָב איך זיך צעבייזערט.

פיר אַ זייגער „האַלט מיך איין!" שרייט צו מיר דער וועקער. „דער קלינגער רייסט זיך, ער וויל זיך צעקלינגען. איך קאָן אים נישט אָפהאַלטן!

אַ קאַלטער שווייס האָט מיך באַגאָסן. מיט אַלע כוחות האָב איך איינגעהאַלטן אַלע רעדלעך, אַלע ספרונזשינקעס און דעם קלינגער. אויף אַ סעקונדע האָב איך זיך איינגאַנצן אָפגעשטעלט און זיך געשטיקט און געוואָרגן מיט דעם נישט-צעקלונגענעם געקלאַנג אין מיר. און ענדלעך איז געוואָרן אַ מינוט נאָך פיר און איך האָב ווידער אָנגעהויבן גיין: טיק-טאַק — טיק-טאַק.

און אברהמל איז געשלאָפן און געשלאָפן. דער זייגער איז 5, און 6, און אברהמל שלאָפט נאָך. דער זייגער איז שוין 10, און 11, און אברהמל איז נאָך אַלץ געשלאָפן.

ערשט ווען דער זייגער איז געוואָרן 12 בייטאָג, האָט ער זיך פון זיך אַליין אויפגעכאַפט.

„ס'איז טאָג!" האָט ער אויסגערופן אַ דערשראָקענער. „איך האָב פאַרשלאָפן!" ער האָט זיך אויף גיך אויסגעדרייט צו מיר און מיר אַריינגעקוקט גלייך אין פנים אַריין.

„צוועלף אַ זייגער!" האָט ער אויסגעשריגן. „פאַרוואָס האָסטו נישט געקלונגען!?"

א JAN 19 1978

„טיק-טאַק”, האָב איך געענטפערט, „טיק-טאַק”. ווי איך וואָלט זיך נישט ווי-סנדיק געמאַכט.

ער האָט מיך אַ כאַפּ געטון אין זיין שווערער האַנט און מיך אַ וואָרף געטון צום דיל. עס האָט מיר אָנגעהויבן שווינדלען פאַר די ווייזערס און איך האָב געפילט, אַז אַלץ אין מיר האָט זיך אָפּגעריסן. אַ פּאָר סעקונדן האָב איך נאָך געקלאַפּט טיק-טיק-טיק, טאַק-טאַק טאַק. דערנאָך איז אַלץ געוואָרן פינצטער און איך האָב זיך אינ-גאַנצן אָפּגעשטעלט. און אויפגעכאַפּט האָב איך זיך ערשט דאָ, היינט ביי טאָג, ביי פינקן אין זייגער-וואַרשטאַט”.

וויו׳ער איז אַ געמורמל דורכגעלאָפן איבער די זייגערלעך. און יעדעס זייגערל האָט געהאַט עפּעס צו זאָגן וועגן דעם:

— אַ שיינע מעשה.

— אַ בראַווער וועק-זייגער, דער ביג-בען.

— אַן ערלעכער זייגער.

— זאָל זיין שטיל, — האָט זיך אָנגערופן דאָס קליינע גאָלדענע האַנט-זייגערל מיט די טייערע דימענטלעך, — אַ גאַנצע נאַכט האַלט איר אין איין רעדן. איר לאָזט מיך נישט כאַפּן קיין דרימל.

— דו שווייג, דו קליין פּוסט-און-פּאַסניקל, — קיינער פרעגט ביי דיר נישט ווען צו רעדן, — האָט זיך דאָס שיינע יונגע זייגערל אָנגערופן מיט פאַרדראָס.

— ווען שטייט אויף דיין מאַדאַם? — האָט ביג-בען אַרויסגעברומט.

— מיין מאַדאַם — האָט דאָס גאָלדענע זייגערל געזאָגט — איז זייער אַ רייכע. זי האָט צוויי דינסטן. זי שטייט אויף ווען זי וויל, אַמאָל 10 אַ זייגער און אַמאָל 11 אַ זייגער. און די דינסטן ברענגען איר דעם פרישטיק גלייך אין בעט אַריין.

— טיש-טיש — האָבן אַלע זייגערלעך מיט חוזק נאָכגעקרימט, — דעם פרישטיק גלייך אין בעט אַריין.

עס איז געוואָרן אַ טומל און אַלע האָבן גערעדט מיטאַמאָל, און אלע האָבן זיך געבייזערט אויף דעם גאָלדענעם זייגערל, וואָס עס בלאָזט פון זיך אַזוי. נאָר פּלוצ-לונג איז שטיל געוואָרן, ווייל עס האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין טיר. עמיצער איז געקומען גאַנץ פרי שוין, אָפּנעמען אַ זייגער, און פינק איז נאָך נישט געווען אין וואַרשטאַט. דאָס איז געווען אברהמל דער בעקער. ער איז געקומען אָפּנעמען דעם ביג-בען, ווייל מאָרגן דאַרף ער ווידער גיין צו דער אַרבעט.

אברהמל האָט צוגעוואַרט ביי דער טיר ביז פינק האָט ווידער געעפנט זיין זייגער-וואַרשטאַט. דערנאָך האָט ער אָפּגעצאָלט און צוריק אַוועקגענומען אַהיים זיין ביג-בען.

ווען אברהמל מיט זיין וועק-זייגער זענען שוין געווען אויף יענער זייט טיר, האָבן די זייגערס און זייגערלעך נאָך לאַנג געטראַכט פון דער מעשה וואָס דער ביג-בען האָט זיי דערציילט.

„אַ בראַווער זייגער, דער ביג-בען”, האָט דאָס יונגע, שיינע זייגערל אַ שעפּשע געטון.

„יאָ”, האָבן אַלע צוגעשטימט, „אַ בראַווער און אַן ערלעכער זייגער, דער ביג-בען”.

(ס ו ף)

BROOKLYN PUBLIC LIBRARY

THE FIVE
WHO RAN AWAY

TWO STORIES by YURI SUHL

BIG BEN'S
STORY